

УДК 349

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Сучасний стан та перспективи розвитку земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика : зб. матеріалів науково-практичної конференції (м. Харків, 7 грудня 2018 р.) / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого ; за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2018. – 296 с.

ISBN 978-966-8689-25-3

Збірник містить тези наукових доповідей учасників науково-практичної конференції, що відбулася у м. Харкові 7 грудня 2018 р..

Для науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних закладів вищої освіти та всіх, хто цікавиться питаннями земельного, аграрного та екологічного права України.

ISBN 978-966-8689-25-3

© НІОУ ім. Ярослава Мудрого, 2018
© ТОВ «Оберіг», 2018

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Андрейцев В.І. Система екологічного права: проблеми теорії праворозуміння і практики правозастосування.....	9
Баллок Г.І., Власенко Ю.Л. Максимальна досконалість і системність як чинники подальшого розвитку екологічного права і законодавства України	11
Гетьман А.П. Сучасні тенденції розвитку еколого-правової науки в умовах реалізації угоди про асоціацію України з ЄС	15
Срмоленко В.М., Срмоленко І.М. Деякі лексично-змістовні питання теорії екологічного права	21
Каракаш І.І. Сучасні тенденції розвитку екологічного законодавства і права України	25
Костяшкін І.О. Проблеми правового забезпечення використання нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок	27
Краснова М.В. Проблеми посилення публічного характеру екологічного та земельного права	31
Кулинич П.Ф. Правові проблеми завершення земельної реформи в Україні	33
Носік В.В. Законодавчі новели та проблеми їх реалізації у контексті рішення Європейського суду з прав людини про земельний мораторій в Україні	35
Сидор В.Д. Забезпечення інтересів українських селян – правласників земельних ділянок	37
Уркевич В.Ю. Про практику розгляду Великою Палатою Верховного Суду окремих справ щодо сільськогосподарських підприємств	39
Федорович В.І. Участь держави у земельно-договірних відносинах	42
Харитонов Т.С. Договір емфітевзису: сучасний стан та перспективи розвитку в теорії та на практиці	44

ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЙ

Секція земельного та аграрного права

Асатрян Є.М. До питання про місце земель для туризму у структурі земельного фонду України	46
Багай Н.О. Сучасне законодавче регулювання правового статусу колективних сільськогосподарських підприємств	49
Батигіна О.М. Новели законодавства України про фермерські господарства	52
Бобкова А.Г. Щодо захисту прав орендодавця земельної ділянки	54
Бондар О.Г. Деякі земельно-правові проблеми створення та діяльності об'єднаних територіальних громад в Україні	57
Бріщов А.І. Застосування аграрних законів у практиці Верховного Суду та Верховного Суду України	61
Вівчаренко О.А. Земельне право в правовій системі України	66

Савчук О.О., Любич А.М. Окремі питання правового забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури раціонального використання та охорони земель під полезахисними лісосмугами.....	271
Статівка О.О. Перспективи удосконалення процедурно-правових аспектів створення національних природних парків в Україні	274
Суетнов Є.П. Щодо принципу екосистемного підходу в екологічному праві України	276
Ткаченко О.М. Правова охорона довкілля населених пунктів України в сучасних умовах глобалізації.....	279
Ткаченко О.М. Щодо питання правового регулювання відносин, пов'язаних з поводженням з відходами	282
Туліна Е.Є. Правова охорона навколишнього природного середовища від шкідливого біологічного впливу в контексті Конвенції про охорону біологічного різноманіття	284
Черкашина М.К., Соколова А.К. До питання про реформування водного законодавства України	286
Шеховцов В.В. Правові проблеми забезпечення збереження тваринного світу в процесі виконання вимог Конвенції CITES на національному рівні	289
Щиглов Є.О. Правові форми, способи та види обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища в Україні	291
Ярмак З.В. Соціальна основа еколого-правового конфлікту	293

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Андрейцев В.І.,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений юрист України,
державний радник юстиції III класу,
професор кафедри цивільного, господарського
і екологічного права
НТУ «Дніпровська політехніка» МОН України

Система екологічного права: проблеми теорії праворозуміння і практики правозастосування

1. Питання системи екологічного права належить до визначальних теоретико-методологічних засад екологічного законодавства і права України, які значною мірою актуалізуються в сучасний період у зв'язку з адаптацією законодавства України до законодавства ЄС, ускладненням екологічних викликів і ризиків внаслідок розвитку незалежної України.

2. Наукові публікації вчених у галузі екологічного права лише підтверджують тезу про неузгодженість в розумінні системи екологічного права, її різноманітної структуризації за відповідними галузями, підгалузями, інститутами, нормами-приписами та категоріями, аналіз яких дає повне уявлення про цю систему права, як правило доволі неадекватну системі екологічного законодавства, виявлення у ній окремих інститутів інших галузей законодавства і права, зокрема енергетичного, ядерного, господарсько-правового та іншого спрямування, які лише зовні за відповідною формою мають еколого-правовий характер, а не за змістом відповідних законодавчих та нормативно-правових актів, а не за метою правового регулювання, реалізації екологічної політики та правового захисту прав уповноважених суб'єктів екологічних правовідносин, що ретушує істотні ознаки екологічного законодавства, як трьох діалектично споріднених правових компонентів правового регулювання:

- а) природоресурсного призначення;
- б) охоронно-середовищного (вважай ландшафтного) призначення;
- в) еколого-безпекового (захисного) призначення щодо захисту права людини і громадянина на безпечне природне середовище, як найвищої соціальної цінності (стаття 3 Конституції України).

кількість шкідливих речовин, що потрапляють у навколишнє природне середовище, види й розміри шкідливих фізичних та біологічних впливів на нього.

В науковій літературі під таким обліком прийнято розуміти хронологічне, систематичне або комбіноване нагромадження, групування та узагальнення інформації про стан навколишнього середовища, динаміку його змін, джерела впливу на нього, використання природних ресурсів, здійснення природоохоронних заходів та іншої екологічно важливої інформації, отриманої з первинних документів, що прийняті до обліку. Вважається, що здійснення цієї функції управління дозволяє не тільки створити об'єктивну картину впливу людини на довкілля, але й боротися із його забрудненням, виявляючи джерела такого забруднення і запобігати такому негативному впливу [1, с. 59].

Збір, обробка і подання відповідним державним органам зведеної статистичної звітності про обсяги викидів, скидів забруднюючих речовин, використання природних ресурсів, виконання завдань по охороні навколишнього природного середовища та іншої інформації, ведення екологічних паспортів здійснюється за єдиною для республіки системою в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Однак, аналізуючи чинне законодавство та науково-правову літературу, нами було встановлено відсутність єдиних механізмів визначення видів, правових форм та способів такого обліку, що і стало підставою обрання даної теми дослідження.

Проведене дослідження зазначеної проблеми дало нам можливість прийти до висновку, що основними видами обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища є первинний і вторинний облік.

До способів обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища можна віднести: ідентифікацію об'єктів безпеки, екологічну паспортизацію, декларування безпеки об'єктів підвищеної безпеки, інвентаризацію викидів небезпечних речовин та моніторинг стану довкілля.

Основними формами обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища визначено статистичні спостереження, звітність та ведення спеціальних державних реєстрів.

На підставі вищевказаного пропонуємо закріпити юридичне визначення поняття державний облік об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища під яким слід розуміти сукупність заходів спеціально уповноважених на те суб'єктів державної влади, місцевих самоврядування, громадських організацій та господарюючих суб'єктів щодо хронологічного, систематичного або комбінованого накопичення, групування та узагальнення інформації про стан навколишнього природного середовища, динаміку його змін, об'єкти та джерела впливу, які реалізуються в межах таких правових форм статистичних спостережень, звітності

та ведення спеціальних державних реєстрів шляхом інвентаризації викидів забруднюючих речовин, екологічної паспортизації, декларування безпеки об'єктів підвищеної безпеки та здійснення моніторингу стану довкілля на підставі яких формуються результати статистичних спостережень, державна екологічна звітність та спеціальні реєстри.

Список використаних джерел:

1. Горелик Д. Конопелько А. Мониторинг загрязнения атмосферы и источников выбросов. Анаэроаналитические измерения. М.: Изд-во стандартов, 1992. 432 с.

Яремак З.В.,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
доцент кафедри судочинства

Соціальна основа еколого-правового конфлікту

Поліфункціональність категорії конфлікту як основоположного поняття для еколого-правового конфлікту зумовлює складність визначення поняття та неоднозначне розуміння його сутнісних характеристик. Питання соціальної основи екологічного конфлікту варто визначати із аналізу родового поняття – конфлікту юридичного, розкриваючи зміст якого наголошується на суперечності двох чи кількох суб'єктів, зумовлене протилежністю чи несумісністю їх інтенцій або юридичний характер або має хоча б один елемент юридичного характеру, але обов'язково завершується (або здатне завершитись) юридичним борством, яке здійснюється в межах певної правової процедури [4, с. 8].

Водночас аналіз правового конфлікту крізь призму соціального конфлікту піддається критиці, обґрунтовуючи це тим, що вивчення юридичного конфлікту та визначення його поняття засноване на існуючих положеннях теорії соціального конфлікту, і тільки потім виявляються його особливості в правовій чи юридичній характеристиках. Як наголошується у наукових дослідженнях, багато що в природі та суті соціального і юридичного конфлікту є схожим і однорідним, однак не можна забувати перш за все про специфічність сфери існування і прояву юридичного конфлікту – правову [1, с. 143]. Безперечно, розгляд та дослідження явища юридичного конфлікту по аналогії із соціальним має ряд позитивних моментів, адже соціальна складова характерна для внутрішньої стадії розвитку юридичного спору (протиріччя) та

дозволяє вивчати правовий конфлікт з точки зору його «психологічності», соціальності, однак, як зауважує В. М. Кудрявцев, «будь-який юридичний конфлікт є соціальним, однак не всі соціальні конфлікти є юридичними» [5, с. 5]. Відтак, пропонується відійти від усталеного підходу визначення юридичного конфлікту по аналогії із соціальним та досліджувати природу юридичного конфлікту виключно з позицій теорії права.

Однак категорично заперечувати соціальну змістовну складову конфлікту юридичного не варто, адже, як слушно зауважує С. В. Бобровник, визначення базової категорії, яка здатна бути основою дефініції правового конфлікту, має ґрунтуватися на сутнісних характеристиках зазначеного явища, а саме: це специфічний стан суспільних відносин, особливостями якого є наявність соціальних протиріч між учасниками конфліктних відносин [2, с. 180], тобто мова йде про соціальний характер правового конфлікту. На підставі цього автор поряд із правовими ознаками виокремлює ті особливості, які визначають соціальну сутність юридичного конфлікту: конфлікт порушує або перешкоджає суб'єктам реалізовувати свої інтереси; конфлікт завжди має двосторонній характер, який, як правило, характеризується асиметрією суб'єктів, наявністю домінуючої та підпорядкованої сторони; передумовою виникнення конфлікту є соціальні протиріччя (порушення заборон, невиконання зобов'язань, зловживання правами, відсутність взаємоповаги до іншої сторони, недобросовісна конкуренція тощо); конфлікт є процесом, що має суб'єктивно-об'єктивний характер, де суб'єктивною складовою є поведінка суб'єктів, а об'єктивною соціальні протиріччя [2, с. 180-181].

Досліджуючи проблематику екологічних конфліктів, нами обґрунтовується необхідність його вивчення на основі загального поняття конфлікту як соціального явища, в протилежному випадку, акцентуючи увагу на особливостях середовища виникнення екологічного конфлікту (навколишнє природне середовище) і відношення людини до природи втрачається зв'язок із загальним поняттям конфлікту як соціального явища. Відтак, на нашу думку, екологічний конфлікт доцільно розглядати виключно як соціальне протиріччя, що протікає в особливих умовах – природне середовище існування людини.

Соціологічне дослідження екологічної конфліктності створює передумови для юридичного аналізу даної категорії. Більше того, як наголошує О. Л. Дубовик, таке дослідження передбачає оснований на емпіричній інформації соціологів і екологів аналіз факторів і видів конфліктів, який «безпосередньо визначає потребу еколого-правового регулювання, його цілі, вектор, використовувану юридичну техніку та ін.» [3, с. 121].

Таким чином, екологічним конфліктам притаманні сутнісні характеристики та механізм розвитку соціального конфлікту, а з іншого боку вони володіють специфічними властивостями – відображають зміст процесів життєдіяльності людини в існуючих природних умовах та характеризують певний стан соціозв'язків у системі «суспільство – природа».

Список використаних джерел:

1. Арабаджиева О. В., Гомонов Н. Д. Юридический конфликт: природа и особенности. *Вестник МГУ*. Москва. 2006. Том 9. №1. С. 142 – 147.
2. Бобровник С. В. Компромис і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу: монографія. Київ, 2011. 383 с.
3. Дубовик О. Л. Экологическое право и экологические конфликты *Право и политика*. 2006. № 5. С. 116 – 136.
4. Кривцова В. М. Юридичний конфлікт як феномен правової дійсності: автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Харків, 2005. 20 с.
5. Юридическая конфликтология. / под ред. В.Н. Кудрявцева. Москва. 1997. 306 с.
6. Общая теория государства и права. Академический курс : в 3 т. / отв. ред. проф. М. Н. Марченко. Москва: Зерцало-М, 2002. Т. 3. 528 с.
7. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Укреникл., 1998. Т. 3: К – М. 792 с.